

Sygn. akt III AUa 954/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 maja 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Urszula Iwanowska
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.) SSA Romana Mrotek
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 20 maja 2014 r. w Szczecinie

sprawy T. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział wG.

o przyznanie emerytury

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 2 lipca 2013 r. sygn. akt VI U 11/13

oddala apelację.

SSA Romana Mrotek SSA Urszula Iwanowska SSA Jolanta Hawryszko

Sygn. III AUa 954/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G., decyzją z 17 listopada 2012 r. odmówił T. G. prawa do emerytury w wieku obniżonym twierdząc, że w dniu złożenia wniosku ubezpieczony nie legitymował się wymaganym okresem 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

T. G. w odwołaniu od decyzji wniósł o jej zmianę przez przyznanie prawa do świadczenia. Podniósł, że w okresie 2.05.1988/ 31.12.1998 r. zatrudniony był w Przedsiębiorstwie Budowlanym (...) w G. w warunkach szczególnych w pełnym wymiarze czasu pracy.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z 2 lipca 2013 r. Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim, VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie. Sąd pierwszej instancji ustalił, że ubezpieczony, ur. (...) zawarł 29.04.1988 r. umowę o pracę z Przedsiębiorstwem Budowlanym (...) spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w G. na stanowisku brygadzisty montera instalacji wodno-kanalizacyjnych. Angażem z 5.07.1988 r. powierzono mu stanowisko brygadzisty montera instalacji sanitarnych w dziale kierownictwa robót sanitarnych, na którym pracował do końca zatrudnienia tj. 31.10.2001 r. T. G. wykonywał takie prace jak: wyrównywanie dna wykopów, podsypywanie piasku pod rury, układanie w tych wykopach rur betonowych i kamionkowych, szalowanie wykopów o głębokości od 1,8 metra do 6 metrów, wykonywanie wykopów o głębokości do 1 metra odwadniających budynki, układanie rur w wykopach o głębokości od 1 metra do 4 metrów, montaż urządzeń sanitarnych (muszli klozetowych) w budynkach, kucie ścian w pomieszczeniach wewnątrz budynku pod stalowe rury wodno-kanalizacyjne, zakładaniu instalacji rozprowadzania wody w budynkach, dokonywanie napraw rur wodociągowych w ramach gwarancji, wykonywanie sieci odwadniającej drogi, wykopywanie leżaków kanalizacyjnych podposadzkowych w budynkach. T. G. nie jest członkiem OFE, nie pozostaje też w stosunku pracy. Na datę 31.12.1998 r. ubezpieczony udowodnił łączny staż ubezpieczeniowy 26 lat, 9 miesięcy i 20 dni. Z tytułu zatrudnienia w Wojewódzkiej Spółdzielni Mieszkaniowej w G. i Społecznym Przedsiębiorstwie Budowlanym w G. w okresie 7.10.1977 r./ 30.04.1988 r. T. G. legitymuje się okresem pracy w szczególnych warunkach 10 lat, 6 miesięcy i 25 dni.

Na podstawie art. 32 ust. 1 oraz art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2004 r. nr 39, poz. 353 ze zm.; dalej jako „ustawa emerytalna”), a także § 2 ust. 1 i § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7.02.1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (Dz.U. nr 8 poz. 43 ze zm.) sąd okręgowy nie uwzględnił odwołania. Sąd pierwszej instancji rozważył, że dla celów ustalenia pracy w warunkach szczególnych znaczenie ma nie nazewnictwo zajmowanego stanowiska, lecz faktycznie wykonywane czynności. T. G. wskazywał, że z racji zatrudnienia w przedsiębiorstwie (...) świadczył pracę w szczególnych warunkach o jakiej mowa w wykazie A stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z 1.08.1983 r., gdzie w dziale V, poz. 5, pkt 6 wymieniono stanowisko montera instalacji sanitarnych i grzewczych. Zdaniem sądu okręgowego wykonywanie pracy na stanowisku określonym w zarządzeniu resortowym, której nie wymieniono w wykazach A i B, stanowiących załącznik do rozporządzenia z 1983 r. nie uprawnia do uzyskania emerytury na podstawie art. 32 ustawy emerytalnej. Poza tym, aby monter instalacji sanitarnych i grzewczych świadczy pracę w szczególnych warunkach, musiałby wykonywać roboty wodno-kanalizacyjne oraz budowę rurociągów w głębokich wykopach. Takie określenie pracy w szczególnych warunkach zawarte jest bowiem w wykazie A, dział V, poz. 1 rozporządzenia z 1983 r. Za „wykop głęboki” uważa się wykop o ścianach pionowych, zabezpieczonych obudową, o głębokości większej od 3 m. Tymczasem z zeznań A. K., K. K. (1) i R. B. oraz częściowo samego ubezpieczonego wynika, że T. G. nie tylko wykonywał pracę w wykopach płytszych niż 3 metry, ale także wykonywał prace budowlane i montażowe w budynkach. W ocenie sądu okręgowego T. G. nie wykonywał w spornym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy czynności związanych z robotami wodno-kanalizacyjnymi oraz budową rurociągów w głębokich wykopach.

Apelację od wyroku wywiódł T. G. zarzucając: 1. błąd w ustaleniach polegający na przyjęciu, że ubezpieczony w okresie 2.05.1988 r./ 31.12.1998 r. nie świadczył pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, gdy tymczasem świadczył pracę na stanowiskach: monter urządzeń sanitarnych-spawacz, wymienionych w wykazie A, dziale V, poz. 5 pkt 1 załącznika do zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z 1.08.1983 r.; 2. naruszenie przepisów prawa materialnego art. 184 ustawy emerytalnej w zw. z § 4 rozporządzenia z 1983 r. przez niewłaściwe zastosowanie oraz zapisu działu V, pkt 1, wykazu A załącznika do rozporządzenia z 1983 r. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że przepis należy rozumieć w ten sposób, że za pracę w warunkach szczególnych uznaje się roboty wodnokanalizacyjne w głębokich wykopach, a nie jak wynika to z dosłownego brzmienia, rozłącznie, jako roboty wodnokanalizacyjne i oddzielnie, budowa rurociągów w głębokich wykopach; zapisu działu V, poz. 5 pkt 1 wykazu A załącznika do zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z 1.08.1983 r. przez nieuwzględnienie prac wymienionych w tych przepisach, a wykonywanych przez skarżącego; 3. naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na rozstrzygnięcie sprawy,

art. 233 k.p.c. przez: ocenę materiału dowodowego w sposób sprzeczny z treścią dowodów w postaci zeznań skarżącego oraz A. K., K. K. (2), R. B. i J. Ś.; pominięcie okoliczności, że fakt świadczenia przez T. G. pracy w szczególnych warunkach, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku „monter urządzeń sanitarnych-spawacz” w okresie od 31.10.2001 r. jest przez ZUS okresem nie kwestionowanej pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, co wprost wynika z treści decyzji z 17.11.2012 r. oraz z pisma procesowego; z pominięciem dowodu w postaci świadectwa pracy z 31.10.2001 r. Wskazując na powyższe T. G. wniósł o zmianę wyroku przez zmianę zaskarżonej decyzji ZUS i przyznanie emerytury od daty złożenia wniosku, tj. od 12.11.2012 r. Ewentualnie wniósł o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Ubezpieczony m.in. podniósł, że z zeznań świadków wynika, iż faktyczny zakres obowiązków pracowniczych skarżącego koncentrował się właśnie na montażu instalacji sanitarnej zewnętrznej, wykonywanej w tzw. „głębokich wykopach”. Prace wykonywane przez T. G. były robotami zbrojeniowymi i hydraulicznymi wykonywanymi na zewnątrz, w ziemi, w wykopach o głębokości do 5 metrów. Prace w wykopach o mniejszej głębokości miały charakter sporadyczny i stanowiły zaledwie ok. 10% wszystkich realizowanych przez skarżącego robót, zaś prace w zakresie hydrauliki wewnętrznej - należące do zakresu kompetencji innej brygady - były wykonywane wyłącznie przy skrajnych temperaturach minusowych, przez okres nie przekraczający 2 miesięcy w skali roku kalendarzowego.

Sąd apelacyjny rozważył apelację i uznał, że jest nieuzasadniona.

W ocenie sądu odwoławczego sąd okręgowy dokonał w sprawie prawidłowych ustaleń i trafnie zastosował prawo materialne, zaś podnoszone w apelacji zarzuty nie dawały podstaw do zmiany bądź uchylenia zaskarżonego wyroku. Ubezpieczony powinien mieć świadomość, że prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym stanowi przywilej i odstępstwo od zasady wyrażonej w art. 27 ustawy emerytalnej, a zatem regulujące je przepisy należy wyklądać w sposób gwarantujący zachowanie celu uzasadniającego to odstępstwo (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 22 lutego 2007 r., sygn. I UK 258/06, OSNP 2008/5-6/81 oraz z 17 września 2007 r., sygn. III UK 51/07, OSNP 2008/21-22/328). Jako świadczenie szczególne, emerytura w wieku obniżonym wymaga zatem dowodów pewnych i jednoznacznie wskazujących na stałe, pełnowymiarowe wykonywanie pracy w warunkach, które wpływały na pogorszenie stanu zdrowia pracownika. Zasadnicze znaczenie dla zakwalifikowania danego okresu pracy, jako wykonywanej w warunkach szczególnych, ma świadectwo pracy w warunkach szczególnych wystawiane przez zakład pracy zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia z 1983 r. Przepis ten stanowi, że wymagany ustawą okres pracy w warunkach szczególnych, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia z 1983 r., lub w świadectwie pracy. Przy czym dowód z takiego dokumentu nie jest w sprawie przesądzający, jeśli stwierdzone zostaną podstawy do kwestionowania jego prawidłowości. W szczególności sytuacja taka ma miejsce, jeżeli pomiędzy świadectwem pracy, a pozostałą dokumentacją pracowniczą, istnieją poważne rozbieżności.

Sąd pierwszej instancji zasadnie przyjął, że T. G. nie legitymował się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach, a co za tym idzie, ubezpieczonemu nie przysługiwało prawo do emerytury w wieku obniżonym. Praca w przedsiębiorstwie (...) w okresie od 2.05.1988 r. do 31.12.1998 r. (takiego okresu dotyczy decyzja, od której wniesiono odwołanie inicjujące niniejsze postępowanie) nie mogła zostać zakwalifikowana jako praca w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ust. 4 oraz art. 184 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej w zw. z § 4 ust. 1 rozporządzenia z 1983 r. Sąd okręgowy dokonał prawidłowej oceny całego materiału dowodowego zgromadzonego na potrzeby postępowania. W szczególności decydujące znaczenie miały dowody z dokumentów pracowniczych, sporządzane przez uprawnione do tego osoby w oparciu o aktualną wiedzę. Sąd apelacyjny dostrzega, że w świadectwie pracy z 31.10.2001 r. (k. 6 pliku IV akt rentowych) przedsiębiorstwo (...) zawarło oświadczenie, że T. G. wykonywał pracę w szczególnych warunkach stypizowaną w wykazie A, Dziale 5, poz. 1 pkt 6 zarządzenia nr 9 Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych z 1.08.1983 r. Problemy interpretacyjne związane z oceną mocy prawnej wykazów resortowych zawierających uszczegółwienie rodzajów stanowisk pracy wykonywanej w szczególnych warunkach zostały wyjaśnione w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 13.02.2002 r., sygn. III ZP 30/01. Stwierdzono w niej, że zawarte w art. 32 ust. 4 ustawy

emerytalnej odesłanie do tychże przepisów nie upoważnia do tworzenia wykazów obejmujących stanowiska pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Wspomniane upoważnienie dla właściwych ministrów, kierowników urzędów centralnych i centralnych związków spółdzielczych nie stwarzało ani podstawy prawnej do wydawania aktów nie pozostających w zgodności z powszechnie obowiązującym prawem, ani nie przewidywało możliwości wykraczania poza wykazy prac wykonywanych w szczególnych warunkach wymienionych w załączniku do rozporządzenia z 1983 r. Wykazy resortowe muszą być dostosowane do treści tego załącznika, w którym zawarty jest kompletny wykaz stanowisk pracy wykonywanej w szczególnych warunkach. Gdy zatem określają one tego rodzaju stanowiska pracy niezgodnie z załącznikiem do rozporządzenia, nie wywołują skutków przewidzianych w art. 32 ustawy. Przywoływane w świadectwie pracy zarządzenie resortowe nr 9 wyszczególniało osiem rodzajów zawodów, które uzasadniać miały przyjęcie pracy w warunkach szczególnych w tym w podpunkcie 6. montera instalacji sanitarnych i grzewczych, a w podpunkcie 8. robotnika budowlanego wykonującego stale prace pomocnicze lub inne w głębokich wykopach. Tymczasem rozporządzenie z 1989 r. w dziale V, pkt 1 wyszczególnia jedynie roboty wodnokanalizacyjne oraz budowę rurociągów w głębokich wykopach.

Sąd apelacyjny dokonując ponownej merytorycznej oceny całego zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego zauważa, że w umowie o pracę z 29.04.1988 r. (k. 10 pliku IV akt rentowych) pracodawca określił stanowisko pracy T. G. jako „brygadzysta monter instalacji wodno-kanalizacyjnych”. W atakach osobowych pracownika sporządzonych przez przedsiębiorstwo (...) zachowały się liczne angaże z lat 1988-2000, w których pracodawca określał stanowisko pracy ubezpieczonego jako „monter instalacji sanitarnych”, „monter urządzeń sanitarnych”, „brygadzysta”, „monter urządzeń sanitarnych-brygadzysta”. Ubezpieczonemu przysługiwał stały miesięczny dodatek brygadzystowski. Stanowisko montera instalacji sanitarnych widnieje ponadto w zaświadczeniu lekarskim z 1997 r., karcie kontrolnej badań okresowych, wniosku o uruchomienie wypłaty z tytułu nagrody jubileuszowej, a także w zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu (Rp-7). Zwrócić należy uwagę, że także z odpisu świadectwa ukończenia zasadniczej szkoły zawodowej wynika, że T. G. ukończył naukę w zawodzie „monter wewnętrznych instalacji budowlanych” i w tym charakterze rozpoczął pracę w przedsiębiorstwie (...). Również w legitymacji ubezpieczeniowej na str. 84 pracodawca ubezpieczonego wskazał stanowisko montera instalacji sanitarnych (k. 24 pliku IV akt rentowych). Tak zachowana, szczegółowa dokumentacja dotycząca T. G. nie nasuwa wątpliwości, że ubezpieczony w trakcie zatrudnienia w przedsiębiorstwie (...) wykonywał obowiązki montera instalacji sanitarnych. Praca ta, wyszczególniona w zarządzeniu nr 9, nie jest jednak pracą w warunkach szczególnych w rozumieniu rozporządzenia z 1989 r., a zatem nie uprawnia do nabycia emerytury w wieku obniżonym zgodnie z art. 32 i art. 184 ustawy emerytalnej. Już tylko dowody osobowe są niewystarczające do ustalenia, że ubezpieczony wykonywał inną pracę niż ta, która wynika z zapisów licznych dokumentów pracowniczych pochodzących z okresu objętego sporem. Aby było możliwe jednoznaczne ustalenie, że T. G. w spornym okresie wykonywał roboty wodnokanalizacyjnych, powinien - poza dowodami z zeznań świadków - przedstawić także inne dowody pozwalające przekonywająco ustalić tę okoliczność. Tymczasem liczna, dobrze zachowana dokumentacja źródłowa przeczy temu stwierdzeniu. Praca montera urządzeń sanitarnych nie może być bowiem utożsamiana z robotami wodnokanalizacyjnymi, czemu dało wyraz zarządzenie nr 9 w Dziale V, pkt 1 ppkt 6 i 8, z którego jedynie stanowisko wymienione w ppkt 8 znajduje pokrycie z rozporządzeniem z 1989 r.

Niezależnie od powyższego sąd apelacyjny zauważa, że także okoliczność, iż w spornym okresie ubezpieczony wykonywał obowiązki brygadzysty powodowała konieczność pominięcia spornego okresu przy ustalaniu 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Rzeczą powszechnie wiadomą jest, że charakter pracy brygadzysty zakłada nie tylko element pracy bezpośredniej na stanowisku pracownika fizycznego, ale także planowania, kierownictwa i nadzoru. Z zakresu czynności brygadzysty zawartego w aktach osobowych pracownika wynika, że do obowiązków T. G. należało m.in. reprezentowanie brygady wobec kierownictwa budowy i występowanie w jej imieniu przy przepisywaniu umów o dzieło, przepisywanie zleceń roboczych, uczestniczenie w odbiorach wykonywanych robót; brygadzysta rozliczał zużyte materiały, organizował prace brygady i rozdzielał pracę pomiędzy jej członków; dbał o należyty stan maszyn i narzędzi; przestrzegał zasad stosowania przepisów bhp, etc. W trakcie dobowego wymiaru czasu pracy T. G. wykonywał zatem obowiązki, które nie pozostawały w narażeniu na czynniki szkodliwe. Tymczasem § 2 ust. 1 rozporządzenia z 1983 r. stanowi, że „okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są

okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy”. W utrwalonej linii orzeczniczej Sądu Najwyższego (m.in. w wyrokach z 10.02.2012 r., sygn. II UK 125/11, OSNP z 2013/1-2/18 oraz z 4.06.2008 r., sygn. II UK 306/07, LEX nr 494129) stwierdzono, że nie jest dopuszczalne uwzględnianie do okresów pracy w szczególnych warunkach wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika, przez co tak zatrudniony nie spełniał koniecznego warunku dla uzyskania wcześniejszych uprawnień emerytalnych, jakim było stale wykonywanie pracy szkodliwej w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na zajmowanym stanowisku pracy. Ustalenie zatem, że T. G. poza pracą montera wykonywał inne czynności nie stanowiące pracy w warunkach szczególnych również uniemożliwia zaliczenie spornego okresu jako uprawniającego do nabycia wcześniejszej emerytury.

Mając na uwadze przedstawioną ocenę prawną sąd apelacyjny oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c.